

בין תרבות לפוליטיקה

כתביהעת שלנו איננו ביטאון פוליטי. אפשר שלעורך, או לעורכים, של 'עכשיו' דיעה פוליטית זו או אחרת; אבל היא איננה רלוואנטית לעריכה הספרותית. לעומת זאת כסופרים עבריים, כאנשי־רוח ישראליים, או סתם כפאטריוטים, כחרדים לדיוקנו הרוחני והתרבותי של העם, לאופיה של הארץ ולדמותה של המדינה, עלינו להביע את דעתנו בסוגיות רוחניות־תרבותיות. זו חובתנו הלאומית והתרבותית, החברתית והרוחנית. מה עוד שלסופר עברי אין מקום פרט למדינת ישראל, שהיא מקום־חיותנו היחיד. לכן עלינו להיאבק על דמותן של המדינה והחברה שלנו.

על־מנת להדגים את ההבדל בין עיסוק פוליטי לבין מאבק על דיוקן רוחני־תרבותי של המדינה והחברה, נומר כך: אין זה מעינין כתביעת כ'עכשיו' לנקוט עמדות בין שמאל לימין, או בתוך מחנה מפלגתי או פוליטי זה או אחר. גם אם מעדיף עורך־עכשיו סוציאליזם דמוקראטי על־פני שמרנות כלכלית, אין זו עמדתו של כתביהעת ככתביעת. אבל בעינינו תרבות־זרות עלינו לקבוע עמדה ברורה (לפחות כמערכת וכביטאון, המשקף גם את דעת רוב המשתתפים, אף כי, אולי, לא את דעת כולם). אם אספסוף מוסת משליט טרור פיסכי באספות־עם – זה עינינו, לא פחות מליכלוך פיסכי בחוצות ערינו וממיטרדים אקולוגיים אחרים. אם השלטון הופך חברה זו לחברה דולאומית, שבה עם אחד שולט בעם אחר – זה עינינו. אם כל העבודות ה"שחורות" נמסרות בהדרגה לבני העם השני – זה עינינו. אם הצנזורה מנסה להרחיב את תחום פעולתה – זה בודאי עינינו. אם במקום דיאלוג נאור ומלא כבוד הדדי בין ציבור חילוני לציבור דתי, מושלטת כפיה דתית (בין הייתר מצד חוגים שבכלל התנגדו להקמת המדינה) – זה עינינו (מה גם שידוע מאבקם של מיטב הסופרים העבריים בעבר על אמנציפציה מתכתוב דתי. הרי היום היו בוודאי מנסים לצנזר גם את ברדיצ'בסקי וברנר, טשרניחובסקי ושניאור, מבלי לדבר כבר על רטוש ופן. כתביהעת שלנו, שלחם על הכרה בגדולתו של אצ"ג גם מחוץ לחוגים הלאומניים הקיצוניים, ומעבר למחיצות מפלגתיות, בודאי לא יסכים גם לתכתיב תלמידיו הפוליטיים של אצ"ג). ועוד שורת־המאבקים ארוכה. במאבקים בין ימין נאור לשמאל נאור או מרכז אין לכתביעת כ'עכשיו' מה להגיב. אך אם מתפשטת בארץ רוח רב כהנא או של מקביליו בשווקים השונים, אל יגיד לנו איש שזה לא מעינינו.

ובעינין יחסים "מערכיים־מזרחיים" בישראל: כתביהעת הזה, שאמון על שיתוף־הפעולה היפה ביותר בין יוצרים ואנשי־רוח יוצאי כל העדות, קורא לדיאלוג־הירום בין כל אנשי־הרוח

והיוצרים בישראל, ממוצא מזרחי ומערבי גם יחד, על-מנת למנוע פיצול קטלני בין שני דימויים, פיצול אשר על-פיו תזוהה עדה זו או אחרת עם קנאים קולניים של מחנה פוליטי זה או אחר. זו חובתו העליונה, בין הייתר למען יצירת תרבות ישראלית אחת, מודרנית ונסמכת על מקורות עתיקים גם יחד. כל דרך אחרת היא דרך פיצול ושנאה – ורק מחלישה את מעמדנו כחברה וכמדינה. אנו קוראים, איפוא, לדיאלוג הגדול בין אנשי-רוח יוצרים מכל העדות ומכל המחנות על-מנת לעצור את תהליך פיצולה של החברה הישראלית לשני מחנות מקוטבים, וכן על-מנת לעצור את תהליך ה"ברכריזציה" של ישראל.

ומכאן לעניין הזהות: רבים המטיפים לנו כי עלינו לאושש את זהותנו היהודית או הציונית או תוהים על הזהות הישראלית הדרך, או הדגל, של 'עכשיר' בסוגיה זו הוא ברור. יש לנו זהות. זו הזהות הישראלית (או הישראלית-יהודית) המודרנית, שאיננה זהה לא עם היהדות כציביליזציה דתית (חרף כל הזיקות אליה), ולא עם התפרצות היהודיות (עם כל הזיקות אליהן והדיאלוג ודו-קיום איתן) ולא עם התנועה הציונית לתולדותיה, שהיא תנועה פוליטית-לאומית, בעוד שאנו מייצגים תרבות ישראלית חילונית-מודרנית וספרות עברית (לאו דווקא ציונית-אידיאולוגית, לאו דווקא יהודית-תפוצתית, ולא דווקא יהדותית-דתית) במולדת. זה כיום אפיו של דור-המדינה בספרות העברית. בשם החוויה הזאת ומתוכה התחוללו הדברים החשובים ביותר בספרות העברית בשלושים השנים האחרונות, למרות התנגדויות מבחוץ וכל מיני פיצולים ומחלוקות פנימיות. אם זהותנו זו איננה מוצאת חן בעיני שוחרי זהויות אחרות, יתקיים נא דיאלוג רוחני ותרבותי כן ועמוק. אך מי שחפץ לנהל ויכוח כזה בצל איומים ותכתיבים מימסדיים אל יתפלא אם גם אנו נחריף את הוויכוח עימו. אין פנינו למלחמת-תרבות. אך זכותנו לתרבות ישראלית, ליבראלית ומודרנית, איננה נושא למיקוח, ולא תמיד קול המון מאיים, או קולם של קומיסארים המדברים בשמו, הוא קול אלוהים חיים, קול של יצירת-אמת, או קולו של המצפון הפנימי.

*

נוסף למדורים הרגילים הינהגנו בחוברת 'עכשיר' הנוכחית מדור נוסף, המוקדש לאסתטיקה ולפואטיקה כקטגוריות של פילוסופיה ושל מדע-הספרות. המדור הזה הוא תחת חסותה של הפקולטה למדעי-הרוח והחברה באוניברסיטת בן-גוריון כנגב וכלולים בו הפעם מאמריהם של א. ברתנא, ג. מוקד, ג. עפרת, ר. שוסטרמן, ג. שיר וב. שפירא, וכן תרגומים של מאמרי צ. טודורוב וי. לוטמן.

מ.ע.